

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з корейської філології
на тему:

ВПЛИВ КОНТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ
ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студентки групи Пкор21-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
освітньої програми: Корейська мова і
література та переклад, західноєвропейська
мова

Спеціальності: 035 Філологія
спеціалізації: 035.066 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – корейська

Чубенко Таїси Іванівни

Науковий керівник:
викл. Даліда А.В.

Національна шкала: _____
Кількість балів: _____
Шкала ЄКТС: _____

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ КОНТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	7
1.1. Поняття та типологія фразеологічних одиниць корейської мови.....	7
1.2. Контекст як перекладознавча категорія.....	11
1.3. Прийоми та особливості перекладу фразеологізмів.....	14
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНАЧЕННЯ КОНТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ....	18
2.1. Еквівалентні та безеквівалентні прийоми перекладу корейських фразеологізмів українською мовою	18
2.2. Труднощі перекладу корейських фразеологічних одиниць українською мовою .	21
2.3. Урахування контексту при перекладі корейських фразеологічних одиниць українською мовою	23
Висновки до розділу 2	27
ВИСНОВКИ.....	28
АНОТАЦІЯ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

букв. – буквально

укр. – українська

кор. – корейська

ВСТУП

Фразеологія є одним із найбільш яскравих, багатих та складних явищ мови. Фразеологічні звороти мають специфічну структуру, семантику, часто володіють стилістичним, культурним та навіть соціальним контекстом, який робить ці мовні звороти носіями унікальної народної ментальності, виразником досвіду, мудрості, традицій того чи іншого народу.

Корейська мова, як і більшість сучасних мов світу, володіє багатого фразеологічною системою, що складалася упродовж тисячоліть та відобразила у собі як історичний контекст буття корейського народу, так і сучасні особливості корейської культури та літератури. Фразеологізми справедливо вважаються одним із найскладніших для перекладу шарів лексичного складу корейської мови.

Особливо складно відтворювати значення фразеологізмів корейської мови засобами української мови, адже корейська та українська мови і культури не є спорідненими та мають безліч відмінностей. У контексті перекладу всі фразеологізми, приказки та прислів'я корейської та української мов можна розділити на ті, що мають повні відповідники (еквіваленти), часткові еквіваленти та не мають еквівалентів зовсім безеквівалентні. В останньому випадку переклад таких фразеологічних зворотів викликає особливу складність та вимагає вагомості майстерності перекладача.

Важливу роль у перекладі фразеологізмів корейської мови відіграє контекст, адже саме за контекстом вживання того чи іншого сталого звороту перекладач може здогадатися про тонкощі значення та стилістики вислову й правильно перекласти його українською мовою. Попри важливість дослідження значення контексту при перекладі фразеологізмів з корейської мови на українську, це питання на сьогодні лишається недостатньо вивченим у корейському та українському перекладознавстві, що обумовлює актуальність тематики цього дослідження.

Об'єктом цього дослідження є корейські фразеологічні одиниці.

Предмет дослідження – контекст як фактор перекладу корейських фразеологічних одиниць українською мовою.

Мета дослідження полягає у вивченні значення контексту при перекладі корейських фразеологічних одиниць українською мовою.

Для досягнення зазначеної мети дослідження необхідно виконати низку **завдань**:

- 1) визначити поняття та типологію фразеологічних одиниць корейської мови;
- 2) розглянути контекст як перекладознавчу категорію;
- 3) визначити прийоми та особливості перекладу фразеологізмів;
- 4) розглянути еквівалентні та безеквівалентні прийоми перекладу корейських фразеологізмів українською мовою;
- 5) проаналізувати основні труднощі перекладу корейських фразеологічних одиниць українською мовою;
- 6) розглянути особливості урахування контексту при перекладі корейських фразеологічних одиниць українською мовою.

У роботі були використані такі **методи дослідження**: метод суцільної вибірки, описовий метод, методи порівняння, зіставлення, узагальнення, метод структурного та семантичного аналізу. Для визначення значення контексту в перекладі фразеологічних зворотів використовується перекладацький аналіз.

Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що у корейському мовознавстві ще не було здійснено детального вивчення впливу контексту на переклад корейських фразеологічних одиниць українською мовою. Проведене дослідження є внеском у подальший розвиток вивчення міжмовних фразеологізмів корейської та української мов у рамках контрастивно-порівняльного аналізу та практики перекладу.

Практична значимість дослідження полягає у можливості використання результатів цієї роботи на лекційних та практичних заняттях зі стилістики, лексикології, практики усного та писемного мовлення корейської мови. Результати дослідження також можуть слугувати матеріалом для написання подальших статей із фразеології.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, анотації корейською мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ КОНТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

1.1. Поняття та типологія фразеологічних одиниць корейської мови

Одним із універсальних явищ людської мови є її фразеологізація. Фразеологічні одиниці є у всіх мовах, але у кожній вони особливі, мають свої специфічні, притаманні саме цій мові, методи організації лексичних компонентів, свої особливі форми і структури висловлювання. Виникнення фразеологічних одиниць тісно пов'язане з екстралінгвістичними факторами, з факторами не лише мови, а й національних особливостей життя «людини у мові», життя у психічному, фізіологічному, етнічному просторі.

Багато дослідників зазначають, що у фразеологізмі складніше, ніж у слові, взаємодіють лінгвістичні (лексико-семантичні, смислові, емоційно-оціночні) та екстралінгвістичні моменти. Саме тому фразеологізм майже ніколи невідповідний сумі слів. У фразеологізмі найчастіше вирішальний зміст залежить від порядку слів, від інтонаційного ресурсу висловлювання, від пауз, темпу і тембру говоріння.

Ідіоми є частиною розмовної, літературної і письмової корейської мови. Вони допомагають передати почуття й емоції людини, які неможливо висловити за допомогою нейтральних засобів мови. Багато ідіом корейської мови виникли в давнину, інші – недавно. Ідіоми корейської мови зберегли у своєму складі та значенні інформацію про історію, звичаї, традиції, спосіб життя корейців, оскільки, передаючись з вуст в уста, поширилися в народі та витримали випробування часом. У зв'язку з цим зміст фразеологічних одиниць можна розглядати не лише з позицій безпосередньо смислового наповнення, а й з погляду їхньої етимології.

У корейській лінгвістиці можна виокремити кілька підходів до розуміння фразеологізмів. Перший підхід можна назвати «широким». Його представниками є Кім

Джон Тек, Джан Док Сун, І Гі Мун. Ці вчені відносять до складу фразеології складні слова, словосполучення, прислів'я, крилаті слова, афоризми тощо. Натомість, «вузьке» розуміння фразеологізмів підтримують такі дослідники, як Кім Мун Чхан, Кім Мін Су, Кім Гю Сон. Ці дослідники вважають, що до складу фразеології входять тільки складні слова та словосполучення (Жила, 2014, с. 217).

Більшість вчених сходяться на тому, що у фразеологічному складі корейської мови можна виокремити три групи фразеологізмів за їх походженням:

- 1) питома корейські фразеологізми (고유어체 관용구);
- 2) фразеологізми китайського походження (한자어체 관용구);
- 3) запозичені з іноземних мов ФО (외래어 관용구).

Специфіка джерел ідіом корейської мови насамперед базується на своєрідності національної культури, образного сприйняття зовнішнього світу та історії корейського народу. Корейський народ по-своєму розчленовує дійсність, та номінує виділені елементи, переважно ті, які відповідають його ментальності. Серед фразеологізмів корейської мови можна виокремити такі, що пов'язані з історичними фактами, наприклад:

함흥차사 «зниклий; людина, що не повернулася з відповіддю; немає новин»;

도로 아미타불 «докладати зусиль, але не мати з цього користі або прибутку»;

머리를 풀다 / 상투를 풀다 (букв. «розпустити волосся») «носити жалобу за батьками, дідусем або бабусею»;

양구비 뺨 치다 (букв. «бити по щоці Яньгуйбі») «дуже гарна жінка».

Окрім того, частина фразеологізмів, що побутують у корейській мові, беруть свій початок у фольклорі, казках, оповіданнях, часто – авторських творах корейських письменників, наприклад:

억지 춘향 (букв. «вперта Чхунян») – «добитися свого, докладаючи зусиль» (походить від середньовічної повісті «Вірна Чхунян»);

놀부 심사 «жаднюга, скнара» (походить з відомої казки «흥부와 놀부» про двох братів – бідного та доброго).

Фразеологізми корейської мови також можна розділити за тематикою, основним образним компонентом, який лежить в їх основі. Зокрема, значна частина фразеологізмів позначає предмету побуту, одяг, наприклад:

치마 바람 (букв.: «вітер від чхіми») – «надмірна активність жінки»;

고무신을 거꾸로 신다 (букв.: «взути комусіни задом–наперед») – «про жінку, що покидає чоловіків»;

바지저고리 (букв.: «штани і чоґорі») – «порожнє місце (про людину)»;

삿갓을 쓰다 (букв.: «одягати комусь саткат») – «завдавати комусь шкоди»;

면사포를 쓰다 (букв.: «одягати фату») – «вийти заміж».

Досить значна частина фразеологізмів корейської мови стосується їжі та напоїв. Це пов'язано, зокрема, з багатою кулінарною культурою Кореї та її значимістю для носіїв корейської мови та культури, наприклад:

떡국을 먹다 (букв.: «їсти токкук») – «подорослішати на один рік».

Токкук – суп з рисовими хлібцями, який по традиції їли в Кореї в перший день нового року за місячним календарем, коли вважається, що людина дорослішає на один рік;

죽수를 먹다 (букв. «їсти куксу») – «одружитися». Раніше куксу вважалась делікатесом, і готували її лише на великі свята або на весілля;

미역국을 먹다 (букв.: «їсти суп з мійок») – «провалитися на іспиті». Суп готується з водоростей мійок, які у воді стають слизькими. Є повір'я: якщо вранці перед іспитом з'їсти такий суп, тоді на іспиті є можливість «сковзнути» з гарної оцінки, тобто не скласти іспит;

두손에 떡 (букв.: «в руках ток») – «не знати з чого почати», 떡이 생기다 (букв.: «з'являється ток») – «раптово отримати прибуток».

Окрема група фразеологізмів корейської мови – це соматичні фразеологізми, які містять у собі компоненти-найменування частин тіла людини. Такі фразеологізми втілюють у собі антропоцентричність мовної системи, яка орієнтується на людину як мірило всього при оцінці оточуючої дійсності. До складу соматичних фразеологізмів можуть входити фразеологізми зі словом «손» – кисть, рука: 손이 크다 – бути щедрим; 손을 내밀다 – протягувати руку (допомоги); 손을 놓다 – скласти руки (призупинити виконувану справу); 손을 떼다 – умити руки (завершити, кинути роботу); 손을 빼다 – кинути роботу; 손이 맵다 – важка рука.

Також соматичні фразеологізми включають до свого складу компонент «눈» – очі, наприклад: 눈이 높다 – бути вимогливим, високо мітити; 눈을 감아 주다 – закривати очі на що-небудь; 눈이

빠지도록 기다리다 – з нетерпінням ждати; 눈을 맞추다 – подивитися одне на одного; 눈에 띄다 – виділятися, кидатися в очі; 눈에 익다 – звичний для очей.

Можна виокремити також фразеологізми зі словами «발 / 머리» – нога / голова, наприклад: 발이 넓다 – мати велику кількість знайомих, бути комунікабельним; 발을 벗고 나서다 – активно діяти, цілком посвятити себе; 발이 떨어지지 않다 – не наважуватися здвинутися з місця (через тривогу).

Також можна виокремити таку групу сомантичних фразеологізмів корейської мови, до складу яких входять слова «입 / 귀» – рот / вуха, наприклад: 입이 짧다 – мало їсти, бути вибагливим у їжі; 입이 쓰다 – втратити апетит через хворобу; 귀를 기울이다 – прислухатися; 귀가 가렵다 – вуха горять (сверблять), коли здається, що хтось вас обговорює.

Завдяки своїй образності, емоційній забарвленості, оціночності, стилістичній маркованості фразеологічні одиниці є важливим експресивним засобом і активно використовуються в усній та письмовій комунікації у різних типах дискурсу. З іншого боку, в силу ідіоматичності, обумовленої історичною мінливістю мови, специфікою лексико-синтаксичної сполучуваності та впливом історії та культури, фразеологізми становлять значну складність для перекладу.

1.2. Контекст як перекладознавча категорія

Оскільки фразеологізми є лексичними одиницями, значною мірою обумовленими культурними, соціальними, історичними факторами, то їх розуміння та, тим паче, переклад вагомо обумовлені контекстом. У практиці мовознавства та перекладознавстві

під контекстом найчастіше розуміють словесне оточення певної мовної одиниці. Словесне оточення в якості контексту поклав основою своєї теорії актуального значення слова В. Шмідт (Гак, 2009).

У термінах сучасної соціокогнітивної теорії контексту Т. А. ван Дейка контекст – це ментальна репрезентація релевантних вимірів комунікативної ситуації в епізодичній пам'яті комунікантів (Valieva, 2019, с. 141). За визначенням І. М. Кочан, контекст слід розуміти як змістово закінчений відтінок усного та писемного мовлення, достатній для визначення смислу слова, виразу чи речення, що входять до його складу, для встановлення граматичних словоформ, характеристики синтаксичних структур і для з'ясування стилістичного або лінгвістичного функціонування слів (словоформ) виразу чи вислову (Кочан, 2008, с. 45).

Професор І. І. Ковалик поділяє контекст на горизонтальний та вертикальний: горизонтальний контекст передбачає наявність мовної одиниці в її оточенні, що допомагає з'ясувати задум автора тексту (Ковалик, 1984, с. 86). Вертикальний контекст полягає в авторському намірі залучити читача до сприйняття інформації, яку він об'єктивно заклав у текст із метою її адекватного розуміння. Контекст тісно пов'язаний із дискурсом. Основна мета створення дискурсу – організувати комунікативну взаємодію адресанта та адресата і при цьому сказати у контексті більше, ніж міститься у тексті, «втиснувши» в межі дискурсу інтенції автора, норми викладу, екстралінгвістичні умови, архетипи комунікантів, а також врахувати глобальний обмежувач контекстів – мовну картину світу.

Контекст визначає вибір тієї чи іншої відповідності при перекладі або відмову від використання відомих відповідників і необхідність пошуку інших способів перекладу. Без урахування контексту правильне розуміння мовного твору і, отже, його переклад неможливий.

Доречно зауважити, що від невірного розуміння контексту виникають перекладацькі помилки. Водночас, поширеною помилкою, пов'язаною з горизонтальним контекстом, є хибне уподібнення, зокрема, спотворення власних назв і

топонімів. Саме тому в лінгвістиці і перекладознавстві поширена думка, що необхідна глибока і всебічна професійна підготовка перекладача-філолога, здатного адекватно передати авторський текст, зберігши не лише смисловий бік, але й літературну цінність оригіналу.

Таким чином, горизонтальний контекст неможливо не враховувати при перекладі того чи іншого тексту. Далеко не завжди словник може запропонувати перекладачеві той єдиний еквівалент, який найбільш повно передає сенс мовної одиниці мови оригіналу. Як правило, семантична структура тієї чи іншої мовної одиниці, тобто обсяг всіх її значень, не вичерпує всіх закладених у ній смислових можливостей. Саме горизонтальний контекст дозволяє певним значенням та відтінкам мовної одиниці реалізуватися повною мірою (Корунець, 2008, с. 123).

Похідними поняттями такої категорії, як контекст, є:

- лінгвістичний контекст (мовне оточення, в якому вживається конкретна одиниця мови в тексті);
- лексичний контекст (сукупність лексичних одиниць, в оточенні яких використовується конкретна одиниця тексту);
- синтаксичний контекст (синтаксична структура, в рамках якого вжито конкретне слово в тексті);
- мікроконтекст (вузький контекст – лінгвістичний контекст у межах одного словосполучення чи речення);
- макроконтекст (широкий контекст – лінгвістичний контекст, що виходить за межі речення, в якому вжито мовну одиницю).

У межах поняття лінгвістичного контексту існують поняття «вузького контексту» (або «мікроконтексту») і «широкого контексту» (або «макроконтексту»). Вузький контекст – це контекст речення, тобто лінгвістичні одиниці, що становлять оточення цієї одиниці в межах речення. Широкий контекст – це мовне оточення цієї одиниці, що

виходить за рамки речення. Широкий контекст ще називають текстовим – сукупність мовних одиниць, що оточують одиницю в межах, що лежать поза межами речення, іншими словами, у суміжних з ним реченнях (Романюха, 2015, с. 5). Точні рамки широкого контексту вказати не можна – це може бути контекст групи речень, абзацу, глави або навіть усього твору (наприклад, розповіді, роману, наукового дослідження) у цілому.

Вузький контекст, у свою чергу, можна розділити на контекст синтаксичний і лексичний. Синтаксичний контекст – це та синтаксична конструкція, у якій уживається конкретне слово, словосполучення або (підрядне) речення. Лексичний контекст – це сукупність конкретних лексичних одиниць, слів і сталих словосполучень, в оточенні яких зустрічається ця одиниця.

Контекст під час перекладу фразеологізмів є надзвичайно важливим, оскільки він допомагає зрозуміти та передати справжнє значення та вираження виразу. У контексті перекладу фразеологізму, потрібно враховувати загальний зміст тексту, а також специфічний контекст, в якому використовується фразеологізм. Розуміння культурних аспектів та вживання мовних виразів також допомагає знайти найточніший переклад.

1.3. Прийоми та особливості перекладу фразеологізмів

Фразеологічні одиниці вважаються складними для перекладу елементами мови. А. А. Потебня зазначав у свій час, що саме ця внутрішня форма слова (словосполучення) складає те, що складно передати іншими словами рідної мови або словами іншої мови. Подібна думка висловлена й І. Я. Франком у його передмові та коментарях до фундаментальної роботи «Галицько-руські народні приповідки». Франко зазначає, що навіть діалектні варіанти тих самих українських прислів'їв та приказок несуть у собі не лише лексичні чи структурні (синтаксичні) зміни, а й змістовні (відтінки сенсу).

Відома дослідниця проблем перекладу Р. П. Зорівчак стверджує, що при перекладі фразеологізмів необхідно враховувати п'ять основних моментів: предметно-логічне

значення (воно може далеко не співпадати зі значенням, яке формується суто «сумарним» значенням лексичних одиниць), структурно-граматичну побудову фразеологізму, денотативну образність, функціонально-стилістичну та експресивно-емоційну конотацію (Зорівчак, 1976, с. 45).

На перше місце при перекладі фразеологізмів не випадково ставиться адекватність предметно-логічного значення оригіналу і перекладу. Саме предметно-логічне значення формує фразеологізм як окрему лексичну одиницю, його образність, емоційність, стилістичне забарвлення. У сучасній теорії перекладу є дві основні оцінки якості перекладу фразеологізмів. Якщо при перекладі фразеологізму зазначені вище п'ять основних ознак оригіналу та перекладу збігаються, то такий переклад вважається точним, повним, «конгруентним». Але багато перекладачів-теоретиків взагалі заявляють, що точні (конгруентні) переклади бувають тільки при передачі «термінів точних наук» (Сухенко, 2000, с. 56).

Якщо ж предметно-логічне значення оригіналу і перекладу фразеологізму збігаються, а не збігаються якісь інші із зазначених п'яти ознак, такі факти є «частковими фразеологічними еквівалентами». Але такі «часткові фразеологічні еквіваленти» на практиці перекладу переважають.

Саме вимушене переважання у перекладацькій практиці «часткових фразеологічних еквівалентів» породило вираз «складноперекладність» фразеологізмів, який часто функціонує майже як термін. Теоретики та перекладачі-практики у галузі художнього перекладу постійно зазначають, що переклад з однієї мови на іншу фразеологізмів усіх типів є одним із найскладніших завдань (Сіняговська, 2014, с. 90), якщо ми хочемо відобразити в процесі перекладу не лише зміст, а й національний пафос, дух твору-оригіналу. Проблеми, пов'язані з перекладом фразеологізмів, пояснюються як мовними чинниками, і екстралінгвістичними причинами.

Одна зі складних проблем перекладу фразеологічних одиниць полягає у тому, що вони є функціонально і семантично нероздільними одиницями. Вони мають ідіоматичне значення та виступають у мові як готова одиниця. Фразеологізми мають національно-

культурні особливості, що створює проблеми під час перекладу, оскільки у фразеологізмах лексичне значення окремих слів проявляється лише у поєднанні з іншими словами. Тобто значення слова реалізується в залежності від контексту та ситуації, що викликає труднощі під час перекладу.

Фразеологізми перекладаються з однієї мови на іншу чотирма способами:

1. Шляхом граматичної, семантичної та методологічної адаптації.
2. Через смислові еквіваленти.
3. Через метод калькування.
4. Через описовий (оповідальний) переклад.

У фразеологічних одиницях інколи використовуються слова-реалії, які неможливо точно відтворити при перекладі. Слова-реалії – це слова, які притаманні саме одному народові, відображають його національно-культурні особливості та менталітет. І завдяки останньому способу перекладу (описовий переклад), перекладач може точно відтворити сенс, який автор хотів передати, використовуючи фразеологізм у тексті.

Висновки до розділу 1

Під час дослідження визначено, що корейська мова насичена фразеологізмами як корейського, так і китайського походження та фразеологізмами, запозиченими з інших мов. Для перекладу фразеологізмів, які містять історичний, культурний, соціальний підтекст, використовуються як еквівалентні, так і безеквівалентні прийоми перекладу. Важливу роль у перекладі відіграє контекст, який трактується як ментальна репрезентація релевантних вимірів комунікативної ситуації в епізодичній пам'яті комунікантів. Саме контекст визначає вибір тієї чи іншої відповідності при перекладі або відмову від використання відомих відповідників і необхідність пошуку інших способів перекладу.

При перекладі корейських фразеологічних одиниць, можна побачити схожість в корейській та українській мовах. Але багато корейських фразеологізмів не мають

українських еквівалентів. Відповідно, слід визначити найдієвіші способи перекладу корейських фразеологічних одиниць на українську мову з урахуванням контексту.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНАЧЕННЯ КОНТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Еквівалентні та безеквівалентні прийоми перекладу корейських фразеологізмів українською мовою

Усі способи перекладу фразеологічних одиниць можна розділити на еквівалентні та безеквівалентні. Еквівалентний переклад можливий у тому випадку, якщо у мові перекладу присутній повний, або ж бодай частковий еквівалент одиниці, що підлягає перекладу. У випадку відсутності такого еквіваленту може використовуватися безеквівалентний переклад.

Як зазначалося раніше, фразеологізми перекладаються з однієї мови на іншу чотирма способами:

1. Шляхом граматичної, семантичної та методологічної адаптації.
2. Через смислові еквіваленти.
3. Через метод калькування.
4. Через описовий (оповідальний) переклад.

Наприклад, у корейській мові є фразеологізм *말은 쉽다*, який перекладається українською мовою буквально наступним чином: «слова прості», але розуміти цей вираз слід трохи інакше: «Сказати завжди легше, ніж це зробити».

Корейські та українські прислів'я виникли як жанрові форми усної народної творчості задовго до появи писемності. Більшість прислів'їв народилися у процесі живого народного досвіду, почерпнутого з безпосередніх спостережень за громадським життям, працею та побутом. Корейська мова, як

відомо, багата своїми стійкими виразами. Прикладом може стати вираз **고래 싸움에 새우 등 터진다**, який дослівно перекладається як «у боротьбі китів креветка ламає спину». Цей вираз має український еквівалент «Пани б'ються, а у холопів чуби тріщать».

Розглянемо також наступний вислів корейської мови та особливості його перекладу:

원숭이도 나무에서 떨어질 때가 있다 .

У буквальному перекладі цей вираз означає «навіть мавпи іноді падають із дерев». В інших іноземних мовах є еквівалент такого фразеологізму. Наприклад, в українській мові є схожий фразеологізм: «Раз на рік і палиця може вистрілити», який означає, що часом трапляються такі ситуації, які припустити неможливо, тому зарікатися не варто.

Корейський фразеологізм **백지장도 맞들면 낫다** перекладається українською мовою як «навіть аркуш паперу легше піднімати разом». Цей вислів має значення: будь-яка справа швидше робиться, коли за неї беруться кілька людей. В українській мові можна почути фразу «Одна голова добре, а дві – краще» або ж «Разом і батька бити легше». Саме ці вислови можуть слугувати аналогами корейського фразеологізму.

Окрім того, у корейській мові є вислів **말은 쉽다**, який дослівно перекладається українською мовою як «слова прості», але він також має й свій частковий еквівалент в українській мові: «Легко казка складається, та нелегко діло робиться». Народне слово відрізняється не тільки своєю досить специфічною мовою, а й властивою йому гостротою та сатирою.

Наприклад, слово **중놈** – «чернець» вважалось вульгаризмом і мало негативний відтінок. Так народ обурювався, що чернець бере оплату за свою послугу, хоча життя звичайних людей і так було важким. Цікаво, що в українській мові теж існують такі прислів'я, досить схожі за логічною і предметно-образною структурою. Наприклад, відносно недавно – у радянський період, який характеризувався атеїстичними тенденціями, виник такий вислів: «Родись, хрестись, одружуйся, помирай та за все грошики подавай».

Цікавою є також і корейська приказка **산소에 꽃이 폈다** – «На могилі предків зацвіли квіти». Цей вислів використовують, коли говорять про людину, яка зробила блискучу кар'єру. Адже в минулому вважалось, що вибір правильного місця для могил предків принесе нащадкам честь, багатство і славу. Тому розпускання квітів на могилах предків обіцяє нащадкам піднесення та знатність.

До того ж, на це становище фразеологічного звороту звертав увагу О. А. Потебня у своїх лекціях з теорії літератури. Він говорив, що байки, прислів'я та приказки насправді вживаються як постійні присудки, в яких рухається підмет. І, наголошуючи на смисловій схожості названих форм, висловив ідею про «згортання» і «розгортання» текстів, маючи на увазі зведення байок і казок до прислів'їв чи приказок та, навпаки, розвитку прислів'їв і приказок у великі сюжетні оповідання.

Корейська ідіома **눈코 뜰 새 없다** перекладається українською мовою, як «немає часу навіть на те, щоб відкрити ніс і очі». Ця ідіома вживається коли людина дуже зайнята і немає вільного

часу. В українській мові також функціонує кілька еквівалентів цього виразу, зокрема – «Ніколи вгору глянути», «Немає промітої години» та ін.

Так, при перекладі словосполучень та слів, що належать до корейської фразеології, можна побачити схожість в корейській та українській мовах. Але багато корейських фраз не мають українських еквівалентів. У цьому випадку безальтернативні слова та словосполучення перекладаються з коментарями та описами. Тому переклад корейських фразеологізмів українською мовою вимагає від перекладача достатнього словникового запасу, вміння аналізувати текст, уважно вивчати історію, культуру, побут і звичаї народу-носія вихідної мови.

2.2. Труднощі перекладу корейських фразеологічних одиниць українською мовою

Проблеми, пов'язані з перекладом фразеологізмів, пояснюються як мовними чинниками, так і екстралінгвістичними причинами. До труднощів, що породжуються мовними чинниками, слід віднести: неоднакові фразеологічні можливості двох мовних систем (Зорівчак, 1976), полісемію багатьох фразеологічних одиниць, розбіжність стилістичних і емоційно-експресивних відтінків структурно і семантично ідентичних фразеологізмів у різних (іноді й близькоспоріднених).

До екстралінгвістичних причин, що викликають труднощі (а часто й великі неточності) перекладу, належать:

- особливості національного колориту фразеологізму;
- переносне (зокрема авторське) вживання фразеологізму (강현화, 2005);
- конкретні соціально-історичні нашарування та асоціації, що визначають розуміння та вживання окремих фразеологізмів (Valieva, 2019).

Особливі труднощі у практиці перекладу й у оцінці результатів перекладацької діяльності виникають тоді, коли йдеться про переклад фразеологізмів далеких (неспоріднених) мов. У цьому разі перекладацька теорія і практика пропонує кілька аспектів вирішення проблеми.

Навіть у дуже віддалених (генетично та територіально) мовах спостерігається до 30% абсолютно однакових (за змістом та за лексичним складом) одиниць. Це пояснюється наявністю у культурі всіх народів загальнолюдських моральних, етичних, естетичних цінностей. Завдання перекладача – знайти такі фразеологізми. Наведемо приклади фразеологізмів української та корейської мов, що повністю збігаються: «Близький сусід краще далекої рідні», «Знання – сила», «Своя рука – владика», «У кожного свій смак» та ін.

Значна частина фразеологізмів неспоріднених мов (до 40%) цілком збігаються за змістом і частково – за лексичним складом. У цьому випадку завдання перекладача полягає в ідентифікації одиниць, що збігаються за змістом. Звернемося до прикладів з корейської та української мов:

кор.: «Навіть холодну воду п'є, дмухаючи на неї»;

укр.: «Обпікшись на молоці, дмухає на воду».

кор.: «У каші зерна рахує»;

укр.: «Пшоно в супі рахує».

кор.: «Дивитись через кольорові окуляри»;

укр.: «Дивитись крізь рожеві окуляри».

кор.: «Танцювати під чужий барабан»;

укр.: «Танцювати під чужу музику (сопілку)».

кор.: «Живе на чужому горбу»;

укр.: «Їхати на чужому горбу».

кор.: «Як удар блискавки в сонячний день»;

укр.: «Як грім серед ясного неба» та ін.

Особливого чуття потребує від перекладача наявність у тексті ідіоматичних зворотів. У таких випадках переклад лексико-синтаксичної структури практично неможливий, тому підшукується лише його семантична заміна. Наприклад, корейський народний вислів «Складати гору з яєць» (Bruening, 2015) в українській мові можна відповідно передати висловом «Будувати будинок на піску».

Теоретики перекладу засуджують практику заміни фразеологізмів простим переказом їхнього змісту або дослівним перекладом (описовий спосіб перекладу). Але ті ж теоретики вважають за можливі, а часто й неминучі, такі заміни у двох-трьох випадках на сто одиниць.

У теорії перекладу вважаються легшими випадки передачі фразеологізмів близькоспоріднених мов. Але практики-перекладачі та автори двомовних фразеологічних словників попереджають, що саме в близьких мовах часто при перекладі зустрічаються помилки, пов'язані з «оманливою однаковістю» (Kim, 2019). На закінчення слід відзначити, що проблема передачі фразеологізмів є однією з актуальних як у теорії, так і в практиці перекладу (Turker, 2016), що викликано «складноперекладністю» фразеологізмів.

2.3. Урахування контексту при перекладі корейських фразеологічних одиниць українською мовою

Розглянемо також особливості урахування контексту при перекладі корейських фразеологічних одиниць українською мовою. Матеріалом для дослідження, зокрема, послужила робота Лім Су «한민족의 금언» («Золоті слова корейського народу») (Лім Су, 2003). У цій роботі автор розподілив прислів'я за умовно тематичними групами, корейською мовою з їх перекладом. Нами було обрано для аналізу прислів'я тематичної групи «Вчення і знання» (кор. 학문 과 지식).

У результаті проведеного аналізу нами було виявлено, що при фразеологічному способі перекладу фразеологічні вислови перекладалися українською мовою за допомогою повних та часткових еквівалентів, повних та часткових аналогів. Найбільшу групу склали часткові аналоги, а найменшу – повні еквіваленти. Розглянемо кожен із способів докладніше та визначимо вплив контексту для здійснення перекладу того чи іншого фразеологізму.

Повними еквівалентами називаються українські еквіваленти корейських фразеологізмів, які збігаються з ними за значенням, лексичним складом, образністю, стилістичною спрямованістю та граматичною структурою (하태홍, 1967, с. 4). Наведемо приклад повного еквівалента:

지식이 힘이 라 (Лім Су, 2003, с. 250) / *Знання – сила.*

Ці прислів'я мають однаковий оціночний та експресивний компоненти конотації, а також однакову структурно-граматичну організацію, яку можна показати як: іменник (지식 – «знання») + іменник (힘 – «сила»).

Частковий еквівалент містить лексичні, граматичні або лексико-граматичні розбіжності за наявності однакового значення однієї й тієї ж стилістичної спрямованості (문금현, 1998, с. 5). Розглянемо приклад часткового еквівалента:

공부는 죽을 때까지 해야 한다 (Лім Су, 2003, с. 252) / *Вік живи – вік учись.*

У наведених нами прикладах корейське та українське висловлювання мають одне й те саме значення: необхідність вчитися від самого народження чи дитинства до останньої години – і однакову стилістичну спрямованість. Проте вони мають різну лексико-граматичну організацію. Якщо переглянути переклад корейського прислів'я українською мовою, то воно звучатиме

так: «Вчитися треба до останньої години» (Лім Су, 2003, с. 250), що сильно нагадує інше прислів'я «Вік живи – вік навчайся». Схема лексико-граматичного складу цього корейського прислів'я: іменник (공부 – «вчення») + дієслово (죽을 때 – «до смерті; остання година») + прийменник (까지 – «до») + дієслово (해야 한다 – «треба»).

Аналог – це такий український стійкий зворот, який за значенням адекватний корейському, але за образною основою відрізняється від нього повністю або частково (Корунець, 2008, с. 10). Виділяють повні та часткові аналоги (하태홍, 1967, с. 8). У рамках тематики фразеологізмів, що вивчаються, ми теж виділили за способом перекладу повні та часткові аналоги корейських фразеологічних висловів. У таких прикладах корейські прислів'я перекладені українською мовою повними аналогами:

무식쟁이 백 놈이 제갈 량 한 사람 보다 못한다 (Лім Су, 2003, с. 250) / *За вченого двох невчених дають, та й тих не беруть.*

Корейську половицю Лім Су перекладає так «Сто неуків не вартують одного Чжуге Ляна». Для пояснення значення цього прислів'я він дає такий вислів: «За вченого двох невчених дають, та й тих не беруть» (Лім Су, 2003, с. 250). Наведені прислів'я мають різну структурно-граматичну організацію, хоча можна виділити загальні лексеми, такі як «неук» (무식쟁이) та «один» (한). Вони мають загальний сигніфікативно-денотативний макрокомпонент «нікчемність неуків».

글이 황금이다 (Лім Су, 2003, с. 249) / *Знання – це найвища цінність.*

Буквальний переклад корейського прислів'я Лім Су: «Грамота – це золото» (Лім Су, 2003, с. 249). Структура корейського прислів'я наступна: іменник (글 – «грамота») + іменник (황금 –

«багатство»). У прислів'ях різна структурно-граматична організація з двома загальними лексемами: знання (글이) і багатство (황금), а також однаковий сигніфікативно-денотативний макрокомпонент «справжнє багатство – є знання».

Часткові аналоги – це фразеологічні одиниці, що мають приблизну подібність у значенні, різний компонентний склад і різну або структурно-граматичну організацію, (Сухенко, 2000, с. 113). Розглянемо наведені приклади часткових аналогів:

사람은 배우지 않으면 마치 어두운 밤길을 다니는 것과 같다 (Лім Су, 2003, с. 251).

Корейське прислів'я українською мовою буквально перекладається як «Коли людина не вчиться, вона ніби йде темною нічною дорогою» (Лім Су, 2003, с. 251). Це прислів'я означає, що якщо людина не отримує знання або не прагне їх отримувати, у неї немає світлого майбутнього, перед нею замкнені всі двері. В українській мові можна підібрати такі часткові еквіваленти цього вислову: «Потрібно учиться – завжди пригодиться»; «Навчання – світло, а невчення – пільма». Використання цих виразів може бути обумовлене контекстом. Як бачимо, у цих фразеологічних висловів значення приблизно збігаються, до того ж у них різний компонентний склад.

Наведемо ще один приклад часткового фразеологічного аналогу:

학자 되기 전에 인간이 되라 (10, с. 250).

У своїй роботі Лім Су дає такий переклад корейського прислів'я: «Перш ніж стати вченим, стань людиною» (10, с. 250), тобто на першому місці для людини повинні бути і залишатися її людські якості, і тільки потім вона повинна працювати над здобуттям знань. Завжди треба прагнути здобувати знання, але при цьому ти не повинен забувати і про свої людські якості.

В українській мові немає точного відповідника цього прислів'я, тож залежно від контексту можуть використовуватися різні часткові аналоги, наприклад: «З добрим

дружись, а чужого стережись»; «З добрим поживеш – добро переймеш, а з лихим зійдешся – того й наберешся».

Висновки до розділу 2

Під час дослідження з'ясовано, що частина фразеологізмів корейської мови мають повні або ж часткові еквіваленти в українській мові. Ці випадки перекладу дозволяють перекладачеві знайти схожий за образною основою та семантикою, повчальним змістом фразеологізм в українській мові. Втім, як у випадках еквівалентного, так і безеквівалентного перекладу корейських фразеологізмів важливу роль відіграє контекст. Саме контекст дозволяє перекладачеві обрати із низки можливих варіантів перекладу той, який якнайкраще зможе відтворити сенс сталого виразу в тому чи іншому мовному оточенні у тексті.

Дослідження також дозволило з'ясувати, що й основні труднощі перекладу фразеологізмів також тісно пов'язані з контекстом, адже кожен корейський вислів використовується у тому чи іншому тексті з урахуванням культурного, історичного, соціального контексту, який може вагомо відрізнятися від українського контексту використання фразеологізмів-еквівалентів або аналогів. Відповідно, переклад фразеологічних зворотів значною мірою залежить від контексту та потребує лінгвокультурного аналізу тексту, що має забезпечити точність відтворення фразеологічних зворотів.

ВИСНОВКИ

Фразеологізми – це стійкі поєднання слів, аналогічні слова за своєю відтворюваністю у якості готових і цілісних значущих одиниць. У роботі проаналізовано різні підходи до трактування цього мовного поняття, особливості класифікації, вузького та широкого пояснення фразеологізмів. Це нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фраземотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів.

Під час дослідження з'ясовано, що в корейській мові використовуються як питомо корейські, так і китайські та запозичені з інших мов фразеологічні звороти. Серед фразеологізмів корейської мови можна виокремити такі, що пов'язані з історичними фактами, фразеологізми, що беруть свій початок у фольклорі, казках, оповіданнях, авторських творах корейських письменників. Окрім того, фразеологізми корейської мови також можна розділити за тематикою, основним образним компонентом, який лежить в їх основі (фразеологізми, що позначають предмети побуту, одяг; фразеологізми на позначення їжі та напоїв; соматичні фразеологізми, які містять у собі компоненти-найменування частин тіла людини).

Завдяки своїй образності, емоційній забарвленості, оціночності, стилістичній маркованості фразеологічні одиниці є важливим експресивним засобом і активно використовуються в усній та письмовій комунікації у різних типах дискурсу. З іншого боку, в силу ідіоматичності, обумовленої історичною мінливістю мови, специфікою лексико-синтаксичної сполучуваності та впливом історії та культури, фразеологізми становлять значну складість для перекладу.

Важливу роль у перекладі фразеологічних зворотів відіграє контекст, який трактується у дослідженні як змістово закінчений відтінок усного та писемного мовлення, достатній для визначення смислу слова, виразу чи речення, що входять до його складу, для встановлення граматичних словоформ, характеристики синтаксичних

структур і для з'ясування стилістичного або лінгвістичного функціонування слів (словоформ) виразу чи вислову. Контекст визначає вибір тієї чи іншої відповідності при перекладі або відмову від використання відомих відповідників і необхідність пошуку інших способів перекладу. Без урахування контексту правильне розуміння мовного твору і, отже, його переклад, неможливий.

Дослідження особливостей перекладу фразеологічних зворотів дозволило з'ясувати, що фразеологізми перекладаються з однієї мови на іншу чотирма способами: шляхом граматичної, семантичної та методологічної адаптації; через смислові еквіваленти; через метод калькування; через описовий (оповідальний) переклад.

У ході дослідження з'ясовано, що частина фразеологізмів корейської мови мають повні або ж часткові еквіваленти в українській мові. Ці випадки перекладу дозволяють перекладачеві знайти схожий за образною основою та семантикою, повчальним змістом фразеологізм в українській мові. Втім, як у випадках еквівалентного, так і безеквівалентного перекладу корейських фразеологізмів важливу роль відіграє контекст. Саме контекст дозволяє перекладачеві обрати із низки можливих варіантів перекладу той, який якнайкраще зможе відтворити сенс сталого виразу в тому чи іншому мовному оточенні у тексті.

АНОТАЦІЯ

본 연구는 한국어 어법 단위를 우크라이나어로 번역할 때 맥락의 역할을 연구하는 데 전념하고 있습니다. 연구의 첫 번째 섹션에서는 한국어 어법 단위의 개념과 유형, 번역 과학 범주로서의 맥락, 어법 단위 번역의 기술과 특징을 연구합니다.

작업의 두 번째 섹션에서는 한국어 어법 단위를 우크라이나어로 번역하는 동등 및 비동등 방법을 고려하고 한국어 어법 단위를 우크라이나어로 번역할 때의 주요 어려움을 식별합니다. 이 작업은 또한 한국어 어법 단위를 우크라이나어로 번역할 때 맥락을 고려하는 특성을 고려합니다.

작업에는 연속 샘플링 방법, 설명 방법, 비교 방법, 병치, 일반화, 구조 및 의미 분석 방법 등의 연구 방법이 사용되었습니다. 번역 분석은 어법 전환의 번역에서 문맥의 의미를 결정하는 데 사용됩니다.

작품에서 맥락은 전달자의 일화 기억에 있는 의사소통 상황의 관련 차원을 정신적으로 표현한 것으로 해석됩니다. 번역 중에 하나 또는 다른 대응의 선택이나 알려진 대응의 사용을 거부하고 다른 번역 방법을 찾을 필요성을 결정하는 것은 맥락입니다. 한국어 어법 단위의 번역에서는 문맥이 중요한 역할을 하며, 이를 통해 번역가가 어법 단위의 의미를 보다 정확하게 파악하고 가장 적절한 번역 방법을 선택할 수 있다고 판단되었습니다.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Венжинович Н.Ф. Фраземіка української літературної мови: когнітивний та лінгвокультурологічний аспекти: дис. ... д-р філол. наук. Київ, 2018. 503 с.
- Гак В.Г. Мовні трансформації. Деякі аспекти лінгвістичної науки вкінці ХХ століття. Від ситуації до вираження думки: Вид-во Ліброком, 2009. 300 с.
- Давиденко О.В. Класифікація корейських прислів'їв і приказок за типами паремії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. № 9. С. 8–10.
- Зорівчак Р.П. Фразеологія письменника як проблема перекладу: автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 1976.
- Жила В. Основні джерела походження корейських фразеологізмів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. № 1(20). 2014. С. 12–15.
- Жила В. Фразеологічні одиниці та прислів'я як об'єкт лінгвістичних досліджень у корейській мові. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2011. Вип. 54. С. 217–224.
- Ковалик І.І., Мацько Л.І., Плющ М.Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ: Вища школа, 1984. 119 с.
- Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова книга, 2008. 512 с.
- Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
- Лім Су. 한민족의 금언 (Золоті слова корейського народу). К., 2003. 360 с.
- Романюха М.В. Конспект лекцій з дисципліни «Семантико-стилістичні проблеми перекладу різних жанрів» для студентів спеціальності 6.020303 «Філологія» / укл. к. філол. н., доц. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2015. 79 с.

- Сіняговська І.Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Філологія. Мовознавство. 2014. Т. 221, Вип. 209. С. 89–93.
- Сухенко К.М. Лексичні проблеми перекладу. Київ: вид-во К. ун-ту, 2000. 124 с.
- Ужченко В.Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук: 10.02.02. Дніпропетровськ, 1994.
- Bruening B., Dinh X., Kim L. Selection, idioms, and the structure of nominal phrases with and without classifiers. *Glossa: A Journal of General Linguistics*. 2015. Vol. 3, Iss. 1. Article No. 42.
- Kim K., Rou S., Mohd A., Kim J. Female Stereotyping and Gender Socialization through Proverbs and Idioms: A Comparative Study of Malaysia and Korea. *Asian Women*. 2019. Vol. 35, Iss. 3. P. 25–44.
- Turker E. The role of L1 conceptual and linguistic knowledge and frequency in the acquisition of L2 metaphorical expressions. *Second Language Research*. 2016. Vol. 32, Iss. 1. P. 25–48.
- Valieva J., Alikberova A. Functions of numbers in Korean phraseological units. *Amazonia Investiga*. 2019. Vol. 7, Iss. 13. P. 140–144.
- 강현화 (2005) 속어표현의 사전처리 문제에 관하여. *연세어문학*. 173–183 쪽.
- 박세영. – 관용어와 속담의 특성. 서울. 273–306 쪽.
- 문금현. 국어의 관용 표현 연구, 서울대학교 박사학위논문. 1998.
- 하태홍. 한국 속담, 서울. 1967.
- 박명아. 국어 신체어 관련 관용표현 연구. 충남대학교 교육대학원 국어교육 전공. 2000. 59 쪽.